

Yerli ve milli karikatür!

Levent Cantek ve Levent Gönenç'in hazırladığı 'Muhalefet Defteri/Türkiye'de Mizah Dergileri ve Karikatür' başlıklı çalışma, Türkiye'de karikatürün doğuşu ve geldiği noktayı anlatan önemli bir kaynak.

BURAK KURU

buribaker@gmail.com

Heniüz yolun başında topu met üst'e atalım. 2013 yılında Gezi Parkı protestoları sırasında ortaya çıkan "Sokağın mizahı hep bu kadar iyi miydi?" sorusu üzerine kapısını çaldığımızda mizah-iktidar ilişkisine dair sözleri şöyleydi: "Baskıyı, diktatörlüğü ve boş karizmayı en kolay patlatan şey mizahtır. Dolayısıyla mesela -o dönem- Başbakan Recep Tayyip Erdoğan başa geldiğinde ilk olarak karikatürcüleri susturmaya çalıştı. Davalar açtı, büyük cezalar çıktı. Musa Kart'a kedili karikatürü yüzünden fena taktı. Başbakan, ne yapacağını şaşır-dı o dönemde. (...) O -Recep Tayyip Erdoğan- bizi bitirircesine yüksek meblağlı davalar açtı. Başbakan, bu dili bilmiyor, yani mizah üretme dilini. 'Onların anladığı dille konuşacağım' diyor ya, konuşsun da gülelim. Ama yok..."

Konuyu derinlemesine araştırabileceğimiz bir kaynak kitabı Levent Cantek

ve Levent Gönenç hazırladı. 'Muhalefet Defteri/Türkiye'de Mizah Dergileri ve Karikatür', bu alanda hazırlanan makalelerin gözden geçirilmiş hali. Yanlarında ilk kez bu çalışmada rastlayacağımız, karikatür **sanatında** stereotiplere dair bir inceleme göreceksiniz.

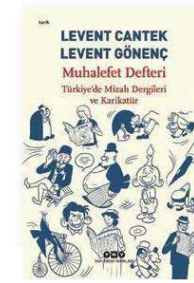
'Muhalefet Defteri', Teodor Kasap tarafından yayımlanan ilk bağımsız mizah dergisi Diyojen (1870-1873) ile başlayan Türkiye'deki mizah dergiciliğini günümüze kadar her detayıyla inceliyor. Bu sayede, yurtdışında başarılarla ulaşan '1950 Kuşağı' karikatürcülerinin kaleme aldığı manifestodaki "Genç yaşta kabiliyetlerini gösteren karikatür **sanatlarımızın** hepsinin kendilerine has özellikleri vardır. Biz, bu gerçeğe dayanarak, bu neslin evrensel bir Türk karikatürü yaratacağına inanıyoruz" ifadesinin ne derece uygulandığını, hayata geçirildiğini görüyoruz.

Karikatürcülüğün meslek olarak kabul

edilmesinde payı büyük olan, ülkemizde bu alanda erişilen zirve Gırgır, incelemenin önemli kısmı... **Efsane dergiyi anlatan Oğuz Aral'ın ifadeleri, önceki paragrafta bahsi geçen benzersiz olmanın uygulanabildiğini de gösteriyor:** "Bizde resim geleneği olmadığı, hatta yasak olduğu için karikatür Avrupa'dan bakarak, görerek geldi. Yalnız çizgiyi değil, onların konularını, tiplerini de aldık. Uzun zaman Türk karikatürcüleri çöpçüyü Fransız çöpçüsü gibi çiziyordu. Bir hırsız çizildi. Gözü Kızıl Maske gibi maskeli, üzerinde enine siyah beyaz çizgili bir kazak, elinde ipe geçirilmiş anahtarlar ve sırtında çuvalı. Yoo bizim hırsızlarımız öyle değil ki... İşte Gırgır'ın önemli yanlarından biri de bu şablonları kullanmamasıydı. Biz gördüğümüzü çizdik, yani kendi çevremizi..."

Karikatürümüzde ithal simge ve metaforlar, benzerlikler, karikatürün sosyal ve siyasi olayları etkileme gücü, mizah

dergileri ve sol, Türkiye'de İslami mizah, çalışmanın eğildiği konulardan. 'Muhalefet Defteri', Winston Churchill'in, kamuoyunu yönlendirebildiklerini söylediği, ülkemizde de bir dönem Tan Oral'ın ifadesiyle, "O iktidarı, onun iktidar anlayışını ciddi şekilde eleştirerek sonunda 27 Mayıs gibi sonuca giden bir sürecin içinde yer aldılar" diye eleştirilen karikatürcülerin topraklarımızdaki tarihine her yönüyle bakmak isteyenlerin kaçırmaması gereken bir başucu kitabı. ■

MUHALEFET DEFTERİ
TÜRKİYE'DE MİZAH DERGİLERİ VE KARİKATÜR
Levent Cantek, Levent Gönenç
Yapı Kredi Yayınları, 2017
228 sayfa, 18 TL.